

Testament Prometeusza

Źródła polityki wschodniej III Rzeczypospolitej

Paweł Kowal

Wydawca: Kolegium Europy Wschodniej im. Jana Nowaka-Jeziorańskiego we Wrocławiu,
Instytut Studiów Politycznych PAN
Warszawa - Wojnowice 2018, oprawa twarda, ss. 761
ISBN 978-83-7893-146-1

Spis treści

Wstęp	13
Pole badawcze	14
Hipotezy i pytania badawcze	15
Ramy czasowe	18
Ograniczenia badawcze	19
Znaczenie wielkiej idei. Kwestie metodologiczne	20
Struktura książki	26
Literatura przedmiotu i postulaty badawcze	32
Podziękowania	36
Rozdział 1. POLSKA POLITYKA WSCHODNIA I WSPÓŁCZESNA RECEPCJA PROMETEIZMU	
Wprowadzenie	39
Niemiecka Ostpolitik	40
Spalone muzeum	45
Polityka wschodnia Stolicy Apostolskiej	49
W poszukiwaniu definicji polityki wschodniej	53
Trzy sposoby definiowania polityki wschodniej	58
Uwarunkowania geograficzne polskiej polityki wschodniej	63
Uwarunkowania historyczne polskiej polityki wschodniej	65
Antyimperializm „polityka doświadczenia” i realizm	70
Polityka wschodnia a zagadnienie mniejszości narodowych	72
Polityka wschodnia – gospodarka – media	74
Podejścia do polskiej polityki wschodniej	75

Doktryna Giedroycia czy doktryna prometeizmu w nowym wydaniu?	81
Geneza doktryny Giedroycia	83
Niepodległość, antykomunizm, wilsonizm	86
Doktryna Giedroycia – walka o rozbicie imperialnego porządku	89
Realizm w romantycznej stylizacji	91
Komponenty doktryny Giedroycia	93
Treść nowej doktryny: neoprometeizm	99
Czy „doktryna” jest doktryną?	101
Warunki powstania doktryny	102
Ogłoszenie doktryny	105
Podsumowanie	108

Rozdział 2. PIĘĆ KRĘGÓW IMPERIUM. KONTEKST MIĘDZYNARODOWY KSZTAŁTOWANIA SIĘ POLSKIEJ POLITYKI WSCHODNIEJ PO 1989 ROKU

Wprowadzenie	111
Polska wobec Rosji sowieckiej i ZSRS	114
Pakt Ribbentrop – Mołotow i jego skutki	120
Konsekwencje konferencji w Jałcie	123
„Polityka zemsty” ZSRS	125
Struktura imperialna ZSRS	128
ZSRS i jego struktura imperialna	134
Przyczyny i etapy rozpadu ZSRS	136
1985 - 1988. Pierwszy etap pieriestrojki i klęska reform	140
Polityka Stanów Zjednoczonych wobec Związku Sowieckiego	142
Luty 1988 – sierpień 1991. Emancypacja narodów i erozja imperium zewnętrznego	146
Rozmowy na Malcie	153
Jesień 1991. Chaos	160
Polska wobec Rosji	162
Podsumowanie	165

Rozdział 3. PRZECIW UPIOROM PRZESZŁOŚCI

Wprowadzenie	173
Organizacja „Kultury”	175
„Huculski ślad”. Archeologia idei	180
Przerwana misja Dunina-Borkowskiego	183

List ks. Majewskiego	186
Konsekwencje listu alumna	191
Polska „Ostpolitik”	193
Ks. Zieja i „Spotkania”	198
Mała korekta polityki polskiego Londynu	200
PPN, linia paryska i linia londyńska	203
1978. Konsolidacja „osi W-W”	208
Posłanie I Zjazdu NSZZ Solidarność	215
Solidarność w polityce wschodniej	220
Po 1981 roku	225
Polityka wschodnia a polityka środkowoeuropejska	233
Finlandyzacja i konserwatywna krytyka nowego prometeizmu	235
Stawka na porozumienie z Rosją	240
Pytanie o „kompleks antyrosyjski”	243
„Ale ani kroku za Bug”	245
Wobec pieriestrojki	249
Szukanie telefonu na Kreml	252
Opozycyjne ministerstwo spraw zagranicznych	257
Solidarność dysydentów	262
Komitet Obywatelski	265
Podsumowanie	276

Rozdział 4. KOŚCIÓŁ. IDEA JAGIELLOŃSKA W MIEJSCE OSPOLITIK

Wprowadzenie	291
Diecezje za wschodnią granicą	295
Sytuacja archidiecezji lwowskiej	300
Pomoc Kościołowi podziemnemu	305
Drogi do idei jagiellońskiej	307
Rola Oskara Haleckiego	310
Ukraińskie kontakty kardynała	316
Reakcje w ZSRS na wybór Jana Pawła II	318
Koniec watykańskiej Ostpolitik	324
Rok 1984	327
Kardynał Glemp - łącznik ze Wschodem	335
Papież i sprawa polsko-ukraińska	343
1988 - dlaczego tym razem nie doszło do pielgrzymki do ZSRS?	351
Milenium na Jasnej Górze	353
Watykan, pieriestrojka i sytuacja Kościoła na Wschodzie	355
Podsumowanie	362

Rozdział 5. PRL. RESPEKT DLA IMPERIUM

Wprowadzenie	373
Ambiwalentna ocena pieriestrojki	376
Partia „spadkobiercą ONR”	377
Efekty antyukraińskiej mobilizacji	388
Wobec rozmów sowiecko-amerykańskich	391
Gorbaczow a zmiana sytuacji w Polsce	393
Gorbaczow o sytuacji w Polsce po 4 czerwca	399
Polityka personalna ekipy Jaruzelskiego w kontekście zmian w ZSRS	401
Rząd USA wobec Jaruzelskiego	404
Polacy na Wschodzie	410
Sytuacja Polaków na Wschodzie około 1989 roku	416
Polacy na Wschodzie jako czynnik legitymizacji ekipy Jaruzelskiego	418
Podsumowanie	421

Rozdział 6. PRZEZNACZENIE NADESZŁO (1989-1990)

Wprowadzenie	431
Koniec doktryny Breżniewa	435
Antysowieckie demonstracje w Polsce	439
Scenariusze dla regionu	441
Kwestia zjednoczenia Niemiec	446
Nowy rząd w Polsce	450
Endek z Poznania	455
I Zjazd Ludowego Ruchu Ukrainy	459
Zmiany personalne w MSZ	463
Otulina polityki wschodniej	469
Fundacja im. Stefana Batorego	476
Zmiany strukturalne w MSZ	480
Nowa kultura dyplomatyczna i rozrost sieci dyplomatycznych	482
Kriuczkow w Warszawie	484
Nowy minister na form międzynarodowym	486
Sprawa niemiecka	489
Mazowiecki w Moskwie	491
„Rosyjska fatamorgana”	497
„Rozmowa o jarmużu”	504
Jaruzelski w ZSRS	508
Rada Współpracy Europejskiej	511
Sprawa litewska	514
Krytyka z Maisons-Laffitte	522

Korekta kursu i konferencja w Jabłonie	527
Poszukiwanie strategii	534
Republika Wschodniej Polski	537
Nota z 7 września 1990 roku	541
Koniec fazy „fińskiej” czyli okresu neoendeckiego?	544
Podsumowanie	552
Rozdział 7. PIERWSI NA ŚWIECIE (1990-1991)	
Wprowadzenie	563
Polityka dwutorowości	564
Białoruś	569
Sprawa wyjścia wojsk rosyjskich	571
Rok 1991	573
Most parlamentarny z Litwą	583
Polacy na Litwie	592
Doktryna Falina-Kwicińskiego	594
Idea nowego traktatu z Sowietami	597
Polska a taktyka USA w ostatniej fazie istnienia ZSRS	600
Koniec RWPG i Układu Warszawskiego	604
Zbliżenie z NATO	607
Przed wizytą w Polsce	610
Trudna pielgrzymka	612
Nowe granice wschodnich diecezji	619
Exposé po raz drugi	628
Chicken Kiev Speech i kwestia nacjonalizmu	630
Pucz w Moskwie	633
Przyspieszenie. Prometeusze europeizacji	640
2 grudnia 1991 roku	645
Nowe relacje z Rosją	649
Prometeusze transformacji	653
Podsumowanie	658
ZAKOŃCZENIE	669
BIBLIOGRAFIA	679
INDEKS NAZWISK	735